

ଭୂଗୋଳ ଓ ଅର୍ଥନୀତି

(ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀ)

ପ୍ରକାଶକ :

ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ, ଓଡ଼ିଶା

ଓଡ଼ିଶା ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ ଦ୍ଵାରା ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀ ନିମନ୍ତେ ଅନୁମୋଦିତ ଓ ପ୍ରକାଶିତ

© ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ

Based upon Survey of India Map with the permission of the Surveyor General of India.

Government of India Copyright 1990

The territorial waters of India extended into the sea to a distance of twelve nautical miles measured from the appropriate base line.

The boundary of Meghalaya shown on this map is interpreted from the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act 1971, but has yet to be verified.

“Responsibility for the correctness of internal details shown on the maps rests with the publishers.”

ଲେଖକମଣ୍ଡଳୀ :

ଡକ୍ଟର ବିଜୟ କୁମାର ମିଶ୍ର (ସମୀକ୍ଷକ)

ଡକ୍ଟର ଅଞ୍ଜଳି ତ୍ରିପାଠୀ

ଡକ୍ଟର ଧ୍ରୁବ ଚରଣ ପରିଡ଼ା

ଡକ୍ଟର ମିହିର ପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର

ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭାକର ପ୍ରଧାନ (ସଂଯୋଜନା)

ଶ୍ରୀ ପ୍ରଦୀପ୍ତ କୁମାର ମହାରଣା (ମାନଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ)

ପରିମାର୍ଜିତ ସଂସ୍କରଣର ଲେଖକ ମଣ୍ଡଳୀ :

ପ୍ରଫେସର ଡଃ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ତ୍ରିପାଠୀ (ସମୀକ୍ଷକ)

ଡକ୍ଟର ନନ୍ଦିତା ମିଶ୍ର

ଡକ୍ଟର ସୌଦାମିନୀ ରାୟ

ଡକ୍ଟର ନିରଞ୍ଜନ ଦାଶ

ଡକ୍ଟର ନିରଞ୍ଜନ ସାହୁ

ଶ୍ରୀ ଦେବେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ବସ୍ତିଆ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରଦୀପ୍ତ କୁମାର ମହାରଣା (ମାନଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ)

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ :

ଆର୍ଟପୁଲ : ଗ୍ରାଫ୍ ଏନ୍ ଗ୍ରାଫିକ୍ସ, କଟକ

ମୁଦ୍ରଣ :

ମୂଲ୍ୟ :

ସୁଖବନ୍ଧ

ମନୁଷ୍ୟ ଏକ ସାମାଜିକ ପ୍ରାଣୀ । ସେ ପରିବେଶରୁ ହିଁ ସମସ୍ତ ବସ୍ତୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ଜୀବନଧାରଣର ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିଥାଏ । ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ ଅବସ୍ଥା ଯଥା - ଭୂ ପ୍ରକୃତି, ଜଳବାୟୁ, ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ବଳର ଉପଲବ୍ଧି ତଥା ସମ୍ବଳର ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ସୁବିନିଯୋଗ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବସ୍ଥା ଓ ତତ୍ସମ୍ପର୍କିତ ସମସ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରି ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ସଚେତନ ନାଗରିକଭାବେ ଗଢ଼ି ତୋଳିବା ହେଉଛି ଭୂଗୋଳ ଓ ଅର୍ଥନୀତି ଅଧ୍ୟୟନର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦ ଦ୍ବାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ପାଠ୍ୟସ୍ଥାପନା ଅନୁସରଣରେ ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ ଦ୍ବାରା ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀ ନିମନ୍ତେ ‘ଭୂଗୋଳ ଓ ଅର୍ଥନୀତି’ ପୁସ୍ତକଟିକୁ ରଚନା କରାଯାଇଛି । ଆଶା ଓ ବିଶ୍ବାସ ଉପଯୁକ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ଦିଗରେ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକଟି ସହାୟକ ହେବ । ପାଠ୍ୟ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକୁ ହୃଦୟଗ୍ରାହୀ କରିବା ପାଇଁ ଅନେକ ମାନଚିତ୍ର, ଚିତ୍ର ଓ ସାରଣୀର ସାହାଯ୍ୟ ନିଆଯାଇଛି ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟରେ ଆବଶ୍ୟକସ୍ଥଳେ ‘ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?’, ‘ତୁମ ପାଇଁ କାମ’, ‘ରୋଚକ ତଥ୍ୟ’ ଆଦି ଦିଆଯାଇଛି । ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଅର୍ଥନୀତି ବିଭାଗ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଦ୍ବିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ ପ୍ରଥମ ପାଠରେ ଦରବୃଦ୍ଧି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଲେଖାକୁ ଅଧିକ ଉପଯୋଗୀ କରିବା ପାଇଁ ଦରବୃଦ୍ଧି ଓ ଆର୍ଥିକ ଯୋଜନା ନାମରେ ନୂତନ ଭାବେ ଲେଖାଯାଇଛି । ଦେଶ ତଥା ରାଜ୍ୟର ଆର୍ଥିକ ବିକାଶ ସହ ନିଯୁକ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମାଧାନ ନିମନ୍ତେ ନୂତନ ଭାବେ ଉଦ୍ୟୋଗ ବିକାଶ ଅଧ୍ୟାୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଉଦ୍ୟୋଗୀକରଣ ଓ ଉଦ୍ୟୋଗ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଠ (ଶୁଭାରମ୍ଭ ଯୋଜନା)କୁ ସନ୍ନିବେଶିତ କରାଯାଇଛି । ତେଣୁ ବହିଟି ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ, ଶିକ୍ଷକ ଓ ଅଭିଭାବକମାନଙ୍କ ଦ୍ବାରା ଆଦୃତ ହେବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଏ । ପୁସ୍ତକଟିର ପ୍ରଣୟନ ତଥା ମାନଚିତ୍ର ଅଙ୍କନରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ସମସ୍ତ ସଦସ୍ୟଙ୍କୁ ପରିଷଦ ତରଫରୁ କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି ।

(ସଭାପତି)

ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ, ଓଡ଼ିଶା

ଭୂମିକା

ଏହି ପୁସ୍ତକଟି ପୂର୍ବ ପ୍ରକାଶିତ ‘ଭୂଗୋଳ ଓ ଅର୍ଥନୀତି’ ପୁସ୍ତକର ଏକ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ ଓ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ ସଂସ୍କରଣ । ମୂଳ ସଂସ୍କରଣର ଅନେକ ପାଠକୁ ଅକ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ରଖି ଆବଶ୍ୟକସ୍ଥଳେ ଲେଖା ଓ ତଥ୍ୟରେ ପରିବର୍ଦ୍ଧନ କରାଯାଇଛି । ନୂତନ ଭାବେ ପରିବହନ ଓ ଯୋଗାଯୋଗ, ଦରବୃଦ୍ଧି ଓ ଆର୍ଥିକ ଯୋଜନା ଏବଂ ଉଦ୍ୟୋଗ ବିକାଶ ଅଧ୍ୟାୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣବଦ୍ଧ ହୋଇଛି । ଭାରତର ନୂତନ ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ସଦ୍ୟତମ ମାନଚିତ୍ର ପୁସ୍ତକରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ପାଠ୍ୟ ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ସହଜ ସରଳ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅଧିକ ସମଯୋପଯୋଗୀ କରିବା ପାଇଁ ଲେଖକମାନେ ଉଦ୍ୟମ କରିଛନ୍ତି । ତୁଟିଶୂନ୍ୟ ସମ୍ପାଦନା ପାଇଁ ଯତ୍ନପରୋନାସ୍ତି ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଇଛି । ତେବେ, ଭାଷା, ତଥ୍ୟ ଓ ମୁଦ୍ରଣଜନିତ ତ୍ରୁଟି ରହିଥିଲେ ବୋର୍ଡ଼ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ଜଣାଇବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ । ଫଳରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂସ୍କରଣରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଠିକ୍ କରାଯାଇପାରିବ । ପୁସ୍ତକଟି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ, ଶିକ୍ଷକ, ଅଭିଭାବକ ତଥା ସାଧାରଣ ପାଠକଙ୍କ ନିକଟରେ ଆଦୃତ ହେବ ବୋଲି ଦୃଢ଼ ଆଶା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ।

ଲେଖକ ମଣ୍ଡଳୀ

ସୂଚୀ

ଅଧ୍ୟାୟ/ପାଠ	ପ୍ରସଙ୍ଗ	ପୃଷ୍ଠା
	(ଭୂଗୋଳ)	
ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ	ସମ୍ବଳ	
ପ୍ରଥମ ପାଠ	ସମ୍ବଳ ଓ ତାହାର ବିକାଶ	1-8
ଦ୍ୱିତୀୟ ପାଠ	ଭୂ ସମ୍ବଳ	9-16
ତୃତୀୟ ପାଠ	ମୃତ୍ତିକା ସମ୍ବଳ	17-25
ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ	ଜୈବ ସମ୍ବଳ	
ପ୍ରଥମ ପାଠ	ଅରଣ୍ୟ ସମ୍ବଳ	26-34
ଦ୍ୱିତୀୟ ପାଠ	ବନ୍ୟ ପ୍ରାଣୀ ସମ୍ବଳ	35-42
ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ	ଜଳ ସମ୍ବଳ	43-53
ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ	ଖଣିଜ ସମ୍ବଳ	54-61
ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ	ଶକ୍ତି ସମ୍ବଳ	62-73
ଷଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟ	କୃଷି	74-86
ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ	ବିନିର୍ମାଣ ଉଦ୍ୟୋଗ	87-99
ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ	ପରିବହନ, ଯୋଗଯୋଗ ଏବଂ ବାଣିଜ୍ୟ	100-115
	(ଅର୍ଥନୀତି)	
ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ	ଆର୍ଥନୀତିକ ବିକାଶ	116-122
ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ	ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା	
ପ୍ରଥମ ପାଠ	ଦରବୃଦ୍ଧି ଓ ଆର୍ଥିକ ଯୋଜନା	123-128
ଦ୍ୱିତୀୟ ପାଠ	ଖାଉଟି ସଚେତନତା	129-133
ତୃତୀୟ ପାଠ	ଦାରିଦ୍ର୍ୟ	134-137
ଚତୁର୍ଥ ପାଠ	ବେକାରୀ	138-140
ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ	ଉଦ୍ୟୋଗ ବିକାଶ	
ପ୍ରଥମ ପାଠ	ଔଦ୍ୟୋଗୀକରଣ	141-158
ଦ୍ୱିତୀୟ ପାଠ	ଉଦ୍ୟୋଗ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଠ	159-162

===

ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ

ପ୍ରାକ୍ କଥନ :

ଆମେ ଭାରତବାସୀ ଭାରତକୁ ଏକ ସାର୍ବଭୌମ, ସମାଜବାଦୀ, ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷ, ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ରୂପେ ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପ ନେଇ ଓ ଏହାର ସମସ୍ତ ନାଗରିକଙ୍କୁ

- ସାମାଜିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ନ୍ୟାୟ ;
- ଚିନ୍ତା, ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି, ପ୍ରତ୍ୟୟ, ଧର୍ମାୟ ବିଶ୍ୱାସ ଏବଂ ଉପାସନାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା;
- ଛିତି ଓ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗର ସମାନତାର ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ତଥା
- ବ୍ୟକ୍ତି ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଏବଂ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଐକ୍ୟ ଓ ସଂହତି ନିଶ୍ଚିତ କରି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭ୍ରାତୃଭାବ ଉତ୍ସାହିତ କରିବାକୁ

ଏହି ୧୯୪୯ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୨୬ ତାରିଖ ଦିନ

ଆମର ସଂବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭାରେ ଏତଦ୍ୱାରା

ଏହି ସମ୍ବିଧାନକୁ ଗ୍ରହଣ ଓ ପ୍ରଣୟନ କରୁଅଛୁ ଏବଂ ଆମ ନିଜକୁ ଅର୍ପଣ କରୁଅଛୁ ।

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ (କ)

୫୧(କ) ଧାରା : ମୌଳିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ

ଭାରତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ -

- (କ) ସମ୍ବିଧାନକୁ ମାନି ଚଳିବା ଏବଂ ଏହାର ଆଦର୍ଶ ଓ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କୁ ଏବଂ ଜାତୀୟ ପତାକା ଓ ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତକୁ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା;
- (ଖ) ଯେଉଁସବୁ ମହନୀୟ ଆଦର୍ଶ ଆମ ଜାତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମକୁ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରିଥିଲା, ତାହାକୁ ସ୍ମରଣ ଓ ଅନୁସରଣ କରିବା;
- (ଗ) ଭାରତର ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱ, ଏକତା ଓ ସଂହତି ବଜାୟ ଏବଂ ସୁରକ୍ଷିତ ରଖିବା;
- (ଘ) ଦେଶର ପ୍ରତିରକ୍ଷା କରିବା ଓ ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ ଜାତୀୟ ସେବା ପ୍ରଦାନ କରିବା;
- (ଙ) ଧର୍ମଗତ, ଭାଷାଗତ ଏବଂ ଆଞ୍ଚଳିକ କିମ୍ବା ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ବିଭିନ୍ନତାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଭାରତର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଐକ୍ୟ ଓ ଭ୍ରାତୃଭାବ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ଏବଂ ନାରୀଜାତିର ମର୍ଯ୍ୟାଦାହାନିସୂଚକ ବ୍ୟବହାର ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା;
- (ଚ) ଆମର ସଂସ୍କୃତିର ମୂଲ୍ୟବାନ ଐତିହ୍ୟକୁ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଓ ସଂରକ୍ଷଣ କରିବା;
- (ଛ) ଅରଣ୍ୟ, ହ୍ରଦ, ନଦୀ, ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ସମେତ ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶର ସୁରକ୍ଷା ଓ ଉନ୍ନତି କରିବା ଏବଂ ଜୀବଜଗତ ପ୍ରତି ଅନୁକମ୍ପା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା;
- (ଜ) ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋଭାବ, ମାନବବାଦ ଏବଂ ଅନୁସନ୍ଧିଷ୍ଟା ଓ ସଂସ୍କାର ମନୋଭାବ ପୋଷଣ କରିବା;
- (ଝ) ସର୍ବସାଧାରଣ ସମ୍ପତ୍ତିର ସୁରକ୍ଷା କରିବା ଓ ହିଂସା ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା;
- (ଞ) ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ସମଷ୍ଟିଗତ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉତ୍କର୍ଷ ସାଧନ କରିବା, ଯାହା ଦ୍ୱାରା ଆମ ଦେଶ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଓ କୃତିତ୍ୱର ଉଚ୍ଚତର ସୋପାନକୁ ଅବିରତ ଉନ୍ନତି କରିପାରିବ;
- (ଟ) ମାତା ବା ପିତା ବା ଅଭିଭାବକ, ତାଙ୍କର ଛଅ ବର୍ଷରୁ ତତ୍ତ୍ୱ ବର୍ଷ ବୟସ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସନ୍ତାନ ବା ପାଳିତଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷାଲାଭର ସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇ ଦେବା ।